

ται να ὄσι παλαιότερα τοῦ 5^{ου} αἰῶνος) ὑπάρχουσιν ἐκεῖ ἀπομεινάρια καὶ ἄλλων τοίχων οὐχὶ διαφόρων τὴν κατασκευὴν τῶν τοίχων τοῦ παναρχαίου Μεγάρου (Α) (1) καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀρχαιοτέρων πολὺ χρόνων, ὥστε ὁ Λυκοῦργος συνεργήσας, ἀν τῷ ὄντι συνήργησε, νὰ οἰκοδομηθῇ κατὰ τὴν τρίτην αὐτοῦ πενταετῆ διοίκησιν νὰς τῷ Πλούτῳ ἐν Ἐλευσίῃ οὐχὶ νέαν, ὡς ὁ κ. Foucart ὀρθότατα παρατηρεῖ (σελ. 399), ἀλλὰ παραμεληθεῖσαν πῶς ἀρχαίαν λατρείαν ἐπανέφερον εἰς πλήρη ἐνέργειαν, ἀναγκάζων τοὺς συμπολίτας του νὰ τιμῶσι καὶ λατρεύσι τοὺς θεοὺς κατὰ τὰ πάτρια.

¹ Ἐν Ἐλευσίῃ τῇ 2^ῃ Μαρτίου 1886.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

Υ. Γ. Πείθομαι εἰς τὴν γνώμην φίλων ἀνδρῶν λαβόντων γνώσιν τῶν κατὰ τὰ ἐν λόγῳ ἀνάγλυφα ἐκ προφορικῆς μου ἀνακοινώσεως, ὅτε τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον μου ἦτο ἤδη ὑπὸ τὰ πειστήρια, ὅτι ἀβλεψία χρησάμενος δὲν παρετήρησα ὅτι ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ὀρθῶντος γυνὴ τοῦ δευτέρου συμπλέγματος τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 ἀναγλύφου κρατεῖ τῇ ἀριστερᾷ διπλὴν δάδα, ἥτις ἐπίτηδες ἴσως ἐτέθη οὕτως ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ τεχνίτου, ὥστε νὰ φαίνηται οἰονεὶ εἰς δύο τμήματα διηρημένον τὸ ἀνάγλυφον. Ταῦτα ἀκριβείας χάριν, ἄπερ, ὡς εἰκός, δὲν μεταβάλλουσι τὸν ἐν γένει τῶν εἰρημένων μοι νοῦν.

¹ Ἐν Ἐλευσίῃ τῇ 22^ῃ Μαρτίου 1886.

Δ. Φ.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΑΦΩΝ ΕΝ ΕΡΕΤΡΙΑ

(Πίναξ 3)

Τὸν Νοέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐδόθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τινὰς ἰδιώτας ἄδεια νὰ σκάψωσιν ἐπὶ ἰδιοκτητῶν ἀγρῶν κειμένων ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἀρχαίας Ἐρετρίας πρὸς ἀνεύρεσιν τάφων καὶ ἡ ἐπιστάσις τοῦ ἔργου ἀνετέθη εἰς ἐμέ. Βραδύτερον ἐπεχείρησεν αὐτόθι ἀνασκαφὰς καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρία ἐπὶ δημοσίων γαιῶν, ὡσαύτως ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιάν μου. Οὕτω δὲ ἐν διαστήματι μικροτέρῳ τῶν τριῶν μηνῶν ἠνοιχθήσαν καὶ ἠρευνήθησαν περὶ τοὺς διακοσίους τάφους διαφόρων ἐσχαῶν, γενικὰ δὲ τινὰ ἐξαγόμενα ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων περὶ τοῦ τρόπου τῆς ταφῆς καὶ τῶν σχετικῶν αὐτῇ παραθέτομεν ἐνταῦθα μετὰ τῶν εἰκόνων δύο τῶν ἀξιολογωτέρων εὐρημάτων (Πίν. 4).

Καὶ πρῶτον ὡς γενικὸς κανὼν δύναται νὰ θεωρηθῇ, ὅτι οἱ τάφοι διευθύνονται ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἥτοι ὅτι ἡ μὲν κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ κεῖται εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ τάφου, οἱ δὲ πόδες εἰς τὸ δυτικόν. Τοῦτο οἱ Ἐρετριεῖς εἶχον κοινὸν τοῖς Ἀθηναίοις κατὰ τὴν παρὰ Πλουτάρχῳ (Βίος Σόλωνος 10) σωζομένην πληροφορίαν, ὅτι οἱ μὲν Μεγαρεῖς ἔθαπτον πρὸς ἔω στρέφοντες τοὺς νεκρούς, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς ἐσπέραν. Εὐρέθησαν ὅμως καὶ

(1) Παράβ. Πρακτ. Ἀρχ. Ἐτ. τοῦ 1884, ἐ.ἀ.

τινες τάφοι, σχεδὸν πάντες νεώτεροι τοῦ τρίτου αἰῶνος διευθυνόμενοι ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς βορρᾶν, ἐν αὐτοῖς δὲ πάντοτε οἱ νεκροὶ εἶναι ἐστραμμένοι πρὸς βορρᾶν.

Οἱ ἀρχαιότεροι τῶν τάφων, οὓς ἀνεκαλύψαμεν, μάλις ἀνήρχοντο εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔκτου πρὸ Χρ. αἰῶνος. Τοιοῦτους θεωρῶ τρεῖς ἢ τέσσαρες τάφους, ἐν οἷς εὐρέθησαν λήκυθοι μελανόμορφοι, οὐδὲν δ' ἄλλο ἀγγεῖον. Τὸ βάθος αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς μέχρι τοῦ πυθμένος τοῦ τάφου ἦτο τριῶν περίπου μέτρων· ἀπετελοῦντο δ' ἐκ λάρνακος πωρίνης σκεπαζομένης ὑπὸ δύο πλακῶν ὁμοίως πωρίνων καὶ ἐχουσῶν πάχος 0,08-0,10 μ. Ἐνίοτε ὅμως τὸ πῶμα ἀπετελεῖτο καὶ ἐκ μιᾶς μόνον πλακός. Καθ' ὁμοίον τρόπον ἦσαν κατεσκευασμένοι καὶ πάντες οἱ τάφοι τοῦ πέμπτου καὶ τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ τετάρτου αἰῶνος, ὧν πολλοὺς εὗρομεν. Συναρθεώτερον ὅμως οἱ τάφοι τῶν χρόνων τούτων συνίσταντο ἐκ μεγάλων κεραμίδων ἐπιπέδων, ὧν τρεῖς ἢ τέσσαρες (ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τοῦ τάφου) ἀπετέλουν τὸν πυθμένα, ἰσάριθμοι ἑκατέραν τῶν μακρῶν πλευρῶν καὶ τὸ πῶμα, μία δὲ μόνον ἑκατέραν τῶν μικρῶν πλευρῶν. Μόνον εἰς τάφους παίδων πολὺ μικροὺς μετεχειρίζοντο λάρνακας ἐκ γῆς